

10.33537/sobild.2023.14.2.10

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 30.04.2023
Kabul edildiği tarih: 15.05.2023

Article Info

Date submitted: 30.04.2023
Date accepted: 15.05.2023

BURSA MEMLEKET HASTANESİ VE EMİN BARIN'A AİT BİLİNMEYEN BİR KİTABE

MEMLEKET HOSPITAL IN BURSA AND AN UNKNOWN INSCRIPTION OF EMİN BARIN

Sema BİLİCİ

Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi,
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı,
sbilici@gazi.edu.tr

Anahtar sözcükler

Bursa; Memleket Hastanesi;
Emin Barın; Gurebâ Hastanesi;
II. Ulusal Mimarlık Dönemi

Keywords

Bursa; Memleket Hospital;
Emin Barın; Gurebâ Hospital;
Second National Architecture
Period

Öz

Bu çalışmada; Bursa'da II. Ulusal Mimarlık döneminde inşa edilen Memleket Hastanesi ve kitabesinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bursa'nın Hisar semtinde bulunan Damat Efendi Konağı'nın yenilenmesi suretiyle, 1868 yılında Gurebâ Hastanesi adıyla açılan ilk hastanenin, yetersiz kalması üzerine, 1946 yılında yapımına başlanan Memleket Hastanesi 1952 yılında açılmıştır. Cumhuriyet döneminin ilk modern hastane yapılan arasında yer alan, plan ve yalın cephe tasarımıyla döneminin mimarlık anlayışının özelliklerini taşıyan "Memleket Hastanesi", Bursa kent belleğinde özel bir öneme sahiptir. Hastane binasının iç giriş kapısı üzerinde yer alan Latin harfleriyle yazılmış kitabesi ise Cumhuriyet döneminin alanında ekol olmuş hat ve kaligrafi sanatçısı Emin Barın'ın eseridir. Kitabenin Emin Barın'a yazdırılması hastaneye verilen önemin anlamlı bir göstergesidir.

Abstract

This study aims to evaluate the Memleket Hospital and its inscription built during the Second National Architecture period (1938-1955) in Bursa. Following the inadequacy of the first hospital opened in Hisar neighborhood of Bursa under the name of Gurebâ Hospital in 1868, construction of a new hospital began in 1946. The "Memleket Hospital" which opened in 1952 has a special importance in the urban memory of Bursa. The inscription on the inner entrance door of the hospital building, written in Latin letters, belongs to the calligrapher and calligraphy artist Emin Barın. The fact that the inscription was commissioned to Emin Barın, who is a renowned calligrapher of the Republican era, is a significant indication of the importance given to the hospital.

Giriş

Erken Cumhuriyet dönemi modernleşme sürecinde, yaşamın her alanına yansıyan yeni politikalar sağlık alanında da etkili olmuş; Osmanlı döneminde inşa edilmiş sağlık yapılarının yeniden yapılandırılması amacıyla yönelik olarak kapsamlı çalışmalar gerçekleştirildiği gibi yeni hastane binaları da inşa edilmiştir.

Türk-İslâm vakıf kültürü içerisinde halkın sağlık ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile kurulan darüşşifalar, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde vakıflara bağlı olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Osmanlı döneminde sağlık hizmetlerinin modernleştirilmesine yönelik çalışmalar Tanzimat döneminde askeri alanda başlamış; ilk modern hastane 1799 yılında Levent Çiftliği askeri kışlasında inşa edilmiştir. Sivil halka yönelik sağlık hizmetleri ise 19. yüzyılın ortalarında ivme kazanmış, kimsesiz gariplerin ücretsiz tedavisi amacı ile vilayet ve sancak merkezleri başta olmak üzere Gurebâ Hastaneleri açılmıştır (Metin, 2021: 153-154; Yaşayanlar, 2022: 482).

Osmanlı döneminde ilk sivil hastane, 1837 yılında Edirnekapı Mihrimah Sultan Külliyesi avlusuna yapılan barakalarda, kimsesiz bekâr erkek hastaların tedavisi amacı ile açılan “Edirnekapı Gurebâ ve Bekâr Hastahanesi”dir (Karaaslan, 2015: 73). Ardından Müslüman sivil halkın sağlık gereksinimlerini ücretsiz olarak karşılamak üzere 1845 yılında “*Bezm-i Âlem Gurebâ-yı Müslimîn Hastahanesi*” ve 1849 yılında “*İzmir Gurebâ Hastahanesi*” hizmete girmiş; hastane yapıları sultan II. Abdülhamid döneminde imparatorluğun diğer vilayetlerine de yayılarak gelişmiştir (Akpınar, 2019: 221).

Sultan II. Abdülhamid döneminde, sultanın adına izafeten “Hamidiye Gurebâ” olarak anılmaya başlanan Gurebâ Hastaneleri, Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren “Memleket Hastanesi”, 1950’li yıllardan sonra da Devlet Hastanesi adını almıştır (Karaaslan, 2015: 72-73).

Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasının hemen ardından sağlık hizmetlerinin yürütülmesi görevi, 2 Mayıs 1920 ve 3 sayılı Kanun ile kurulan “*Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimâiye Vekâleti*”ne verilerek; gerekli görülen yerlerde hastaneler, sanatoryumlar, ruh ve sinir hastalıkları hastaneleri, doğum-çocuk bakım evleri ve kuduz tedavi müesseseleri kurmakla yetkilendirilmiştir. 1923 yılında ülke genelinde, üç “*Memleket Hastanesi*”,

altı “*Belediye Hastanesi*”, 45 “*Özel İdare Hastanesi*” ve 32 “*Özel, Yabancı ve Ekalliyet Hastanesi*” bulunduğu anlaşılmaktadır (Şenyurt ve Erol, 2016: 66).

Erken Cumhuriyet döneminde Konya, Manisa, Kütahya, Yozgat, Tokat, Çanakkale, Mersin, Antalya, Van, Kırşehir, Ağrı, Ordu, Amasya, Eskişehir, Niğde, Bilecik, Bursa, İzmir, Kocaeli ve Samsun’da yeni *Memleket Hastaneleri* açılmış; Kastamonu, Denizli, Gümüşhane, Çorum, Malatya, Aydın, Burdur, Çankırı’daki *Memleket Hastaneleri*’nin inşaatları da tamamlanma aşamasına gelmiştir. *Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimâiye Vekâleti*, sağlık kuruluşlarının yeniden düzenlenmesi amacıyla yönelik olarak 1924 yılında, Zonguldak Özel İdaresi’ne ait Memleket Hastanesi ve Vakıflar İdaresine bağlı İstanbul Gurebâ Hastanesini bünyesine almıştır. 1954 yılından sonra ise Özel İdarelere ait olan “*Memleket Hastaneleri*” Sağlık Bakanlığı’na bağlanarak, adları “*Devlet Hastanesi*” olarak değiştirilmiştir (Şenyurt ve Erol, 2016: 66).

1- Hamidiye Gurebâdan Memleket Hastanesine Uzanan Süreç

Bursa’nın Hisar semtinde, “Eski Saray” olarak adlandırılan mevkide yer alan Damat Efendi Konağı’nın satın alınarak yenilenmesi suretiyle 1868 yılında açılan *Gurebâ Hastanesi*’nin, yapılan ek binalara rağmen yetersiz kalması üzerine 1946 yılında yeni hastane binasının inşasına başlanmıştır. Geçirdiği yangının ardından 1956 yılında yıktırılarak günümüze ulaşamayan Gurebâ Hastanesi, eski fotoğraf ve belgeler esas alınarak çeşitli araştırmalara konu edilmiştir.

1863 yılında “*Anadolu Sağ Kol Ciheti Müfettişi*” sıfatı ile Batı Anadolu Bölgesinde görevlendirilen Ahmed Vefik Efendi Bursa’da yürüttüğü çalışmalarda, 1855 depreminde harabeye dönüşmüş birçok tarihi eseri ayağa kaldırarak, yeni yapılar tesis etmiştir. Bu çalışmalar sırasında Yıldırım Darüşşifası’nın kullanılamaz durumda olduğunu gören Vefik Efendi, Hisar semtinde Bursa ovasını gören bir tepe üzerinde yer alan Damat Efendi Konağı’nı satın alarak, burayı hastaneye dönüştürmek üzere çalışmaları başlatmıştır (Foto. No. 1). Müfettişlik görevinden azledilmesi üzerine hastanenin 1868’deki açılışında bulunamayan Vefik Efendi, 1879 yılında, merkezi Bursa olan Hüdâvendigâr vilayetine “paşa” ünvanı ile vali olarak atanınca hastane ile yeniden ilgilenmeye başlamıştır (Yaşayanlar, 2022: 482).

Foto. No. 1- Bursa-Hamidiye Gurebâ Hastanesi kuzey cephesi / 10 Aralık 1909 tarihli bir kartpostal (Karaaslan, 2015: 77)

Hastane binasının idaresi, Bursa eşrafından Bahaeddin Efendi adlı bir kişiye verilerek; 45'i erkeklere ve 15'i kadınlara mahsus olmak üzere 60 yataklı bir hastane kurulmuştur. Hastanenin giderlerinin karşılanabilmesi amacı ile Bursa'daki Sırmakeş ve Mahmut Paşa Hanları ile Balık Hanı, ayrıca Çitli maden suyu ile Paşa'nın sahip olduğu tiyatro binasından elde edilen gelirlerin hastaneye aktarılması yönünde düzenleme yapılmış, şehir merkezine getirilip satılan odunlardan alınan vergiler de hastaneye gelir olarak kaydedilmiştir (Tansel, 1964: 130-131; Karaaslan, 2015: 74).

1904 yılında, dönemin Bursa Valisi Reşit Mümtaz Paşa'nın girişimleri ile hastane binası, İmaret-i İsa Bey Medresesi'ni içine alacak şekilde batıya doğru genişletilerek mutfak, ambar ve çamaşırhane gibi yeni yapılar eklenmiştir. Yapılan onarımların ardından hastaneye 1905 yılında resmî açılış töreniyle hasta kabul edilmeye başlanmış ve bu düzenleme sırasında, belediye gelirlerinden yıllık 300 altın liranın hastaneye aktarılmasına karar verilmiştir. Reşid Mümtaz Paşa'nın valiliği döneminde Gureba Hastanesi'nin adı II. Abdülhamid'e izafeten "Hamidiye Gurebâ Hastanesi" olarak değiştirilmiştir (Akkuş, 2009: 259; Erer, 2010: 247; Yaşayanlar, 2022: 483).

1913 yılında, Abbas Halim Paşa'nın valilik döneminde yapılan çalışmada ise akıl hastaları için bölmeler ve bir ameliyathane yapılmıştır (Akkuş, 2009: 259; Erer, 2010: 247).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Ahmed Vefik Paşa Hastanesi adıyla hizmet veren hastanenin kapasitesi 1926 yılında 150 yatağa çıkartılmış, 1927 yılında "Memleket Hastanesi" olarak yeniden adlandırılmıştır. Süreç içerisinde hastanenin yetersiz kalması nedeniyle yeni bir hastaneye ihtiyaç duyulmuş ve 1946 yılında mevcut hastanenin karşısında yeni bir hastane binası inşa edilmeye başlanmıştır. Hamidiye Gurebâ, Ahmed Vefik Paşa ve Memleket Hastanesi olarak anılan eski hastane binası ise geçirdiği bir yangının ardından 1956 yılında yıktırılmıştır (Erer, 2010: 250; Karaaslan, 2015: 78).

Eski fotoğraflarından şehre hakim bir tepe üzerinde inşa edilmiş iki katlı ve dört bloktan ibaret kagir bir yapı olduğu anlaşılan hastane binası, Neo-klasik üslubun özelliklerini taşımaktadır.

2- Memleket Hastanesi / Devlet Hastanesi

Memleket Hastanesi / Devlet Hastanesi olarak bilinen şimdiki binanın inşaatına 1946 yılında Haşim İşcan'ın Bursa Valiliği sırasında başlanmıştır¹ (Foto. No. 2). Bursa'nın Hisar semtinde ve eski hastanenin güneyindeki alanda yapımına başlanan hastane inşaatı

¹1963-1968 yılları arasında İstanbul Belediye Başkanlığı görevini sürdüren Haşim İşcan'ın, "Vali olarak çalıştığı vilâyetlerde ve bulunduğu genel müdürlük görevleri sırasında yaptırdığı yapılar arasında Bursa Memleket Hastanesi de sayılmakta ve hastanenin bin yataklı olduğu

belirtilmektedir." Bknz; A.OZAN, "Haşim İşcan", *Taha Toros Arşivi*, <https://core.ac.uk/download/pdf/45610874.pdf> sayfasından erişilmiştir (24.04.2023).

1951 yılı sonunda tamamlanarak, 1952 yılında açılmıştır (Karaaslan, 2015: 78).

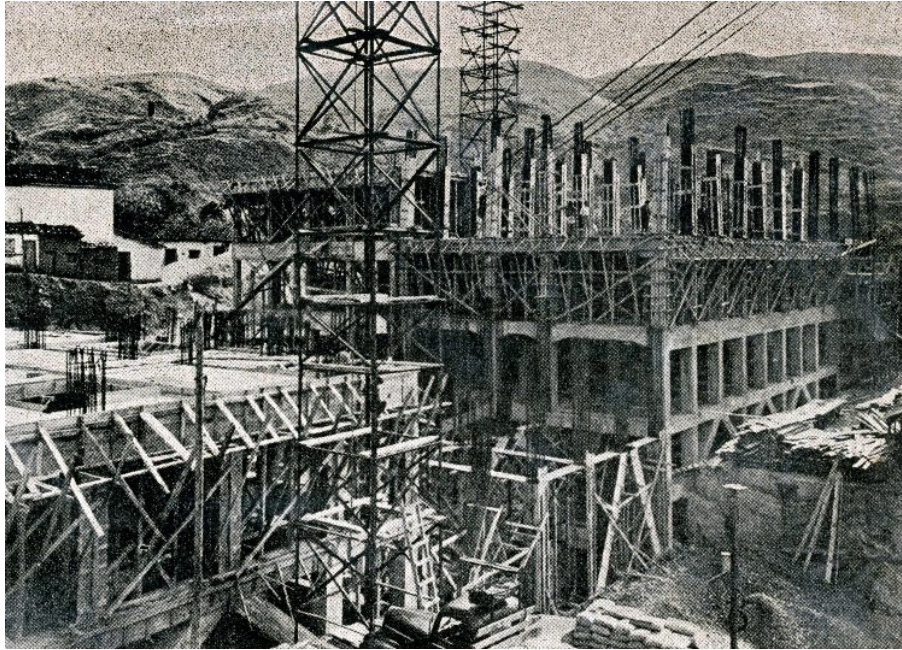

Foto. No. 2- Bursa-Memleket Hastanesi İnşaatı

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivinde yer alan bir dizi belge, hastane inşaatının bütçesi ve yaşanan mali sorunları ortaya koyan bilgiler içermektedir.

İçişleri Bakanlığı tarafından 24/ 12/ 1946 tarihli ve “Yüksek Başbakanlığa” hitaplı “Bursa Özel İdaresinin yapacağı istikraz Hk.” konulu bir yazıda (Belge No.1);

“Bursada genel ihtiyacı karşılayacak şekilde yeniden yapılacak hastahenenin inşaatına harcanmak üzere Millî Bankalardan bir milyon liranın istikraz yoluyla sağlanması için İdarei Umumiyei Vilâyat kanununun yürürlükte bulunan 131 inci maddesi gereğince düzenlenen karar bağlı olarak sunulmuştur” denilmiştir.

Başbakanlık tarafından İçişleri Bakanlığı'na yazılmış ve 25 Aralık 1946'da Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından imzalanan kararda ise (Belge No. 2);

“1-Bursada genel ihtiyacı karşılayacak şekilde yeni bir hastahane inşası için Millî Bankalardan bir milyon liranın istikraz yoluyla sağlanması hakkındaki Bursa İli Genel Meclisince verilen kararın İdarei Umumiyei Vilâyat kanununun yürürlükte bulunan 131 inci maddesi gereğince kabulü tensip edilmiştir. 2- Bu kararı İçişleri Bakanı yürütür.”

denilerek, İçişleri Bakanlığı'nın teklifinin Cumhurbaşkanlığı Makamı tarafından kabul edilerek onaylandığı anlaşılmaktadır.

25/ 11/ 1948 tarihli ve “Yüksek Başbakanlığa” hitaplı “Bursa Özel İdaresi'nin yapacağı istikraz Hk.” konulu diğer bir yazıda (Belge No. 3);

“Bursada Genel ihtiyacı karşılayacak şekilde yeniden yapılması İl Genel Meclisince kararlaştırılan hastahenenin inşaatı için 25/12/1946 tarihli ve 20786 sayılı kararla bir milyon ve 12/Aralık/1947 tarihli ve 21455 sayılı kararla da bir milyon liralık istikraz yapılması kabul olunmuştu. 1947 Yılında inşasına başlanılan hastahenenin ikmalini sağlamak üzere daha bir buçuk milyon liralık istikraz yapılmasına Genel Meclisince 15/9/1948 tarihinde karar verildiği Bursa Valiliğinin 20/9/1948 tarihli ve 139 sayılı yazısı ile bildirilmektedir. Bakanlığımızca yapılan incelemede bu İl Özel İdaresi bütçesinde göre 1948 yılı adı gelirinin 3.316.856 lira olduğu ve evvelce alınan iki milyona ilâveten 1.200.00 liralık istikraz yapıldığı takdirde toplamının adı geliri aşmıyacağı sonucuna varılmış ve İdarei Umumiyei Vilâyat kanununun yürürlükte bulunan 131 inci maddesi gereğince düzenlenen karar bağlı olarak sunulmuştur.” denilmiştir.

Başbakanlık tarafından İçişleri Bakanlığı'na yazılmış ve 30 Kasım 1948'de Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından imzalanan kararda da (Belge No. 4);

“1-Bursada genel ihtiyacı karşılayacak şekilde inşasına başlanmış olan hastahänenin ikmalini sağlamak üzere Millî Bankalardan 1.200.000 liranın istikraz yoluyla temini hakkında Bursa İli Genel Meclisince verilen kararın İdarei Umumiyei Vilâyat kanununun yürürlükte bulunan 131 inci maddesi gereğince kabulü tensip edilmiştir. 2- Bu kararı İçişleri Bakanı yürütür.”

denilerek, İçişleri Bakanlığı'nın teklifinin Cumhurbaşkanlığı Makamı tarafından kabul edilerek onaylandığı anlaşılmaktadır.

Günümüzde hastane binası; doğu-batı yönünde uzanan dikdörtgen planlı bir ana bina (Blok 1) ve buna T planlı bir şema oluşturmak üzere kuzey cephesinin orta

aksında kuzey-güney yönünde uzanarak eklenen dikdörtgen planlı bir kol (Blok 2) ile ana binaya güney yönünde bitişerek belirli aralıklarla sıralanan dört bina (Blok 3) kütesinden ibarettir.

Hastanenin doğu-batı yönünde uzanan dikdörtgen planlı ana bloğu, bodrum kat üzerinde altı kat yükselen bir kütedir (Foto. No. 3). Buna karşılık, kuzey cephesine eklenerek kuzey-güney yönünde uzanan blok, bodrum kat üzerinde dört kat ve binanın ana bloğunun güney kanadında yer alan dört bina da bodrum kat üzerinde beş kat yükselen birer küteden ibarettir (Foto. No. 4). Betonarme karkas olarak inşa edilen geniş saçaklı binaların duvarlarında tuğla kullanılmış olup, cepheler fuga derzlidir. Bina bloklarının subasman seviyesi kaba yonu taş kaplamalı olup cephelerde düşey dikdörtgen formu çok sayıda pencere yer alır.

Foto. No. 3- Memleket Hastanesi Ön Cephesi (2022 Ağustos)

Foto. No. 4- Memleket Hastanesi Yan Cephesi (Ağustos 2022)

Süreç içerisinde yapılan yeni eklentiler ile özgün plan düzenlemesi zamanla değişen Bursa *Memleket Hastanesi*, günümüzde restorasyon çalışmaları nedeniyle hizmete kapalıdır.

Erken Cumhuriyet döneminde mevcut Gurebâ Hastanelerinin yetersiz kalması nedeniyle, yeni hastane binaları inşa edildiği bilinmekle birlikte çoğunlukla korunamadıkları anlaşılmaktadır. Nitekim, I. Ulusal Mimarlık döneminde (1923-1938) Bitlis, Gaziantep, Ağrı, Kocaeli ve Balıkesir’de inşa edilen Memleket Hastaneleri yıkılmış ancak II. Ulusal Mimarlık döneminde (1938-1955) inşa edilen bazı Memleket Hastaneleri kısmen günümüze ulaşabilmiştir (Şenyurt ve Erol, 2016: 69).

Kayseri’de 1924 yılında Atatürk’ün hizmete açtığı Memleket Hastanesi özel bir sağlık kuruluşu tarafından restore edilerek kullanıma açılırken, 1952 tarihli Kocaeli Memleket Hastanesi 1999 depreminde aldığı ağır hasar nedeniyle 2020 yılında yıktırılmıştır. Ankara Numune Hastanesi (1924) ise korunabilmiş yapılar arasında yer alır.

II. Ulusal Mimarlık Dönemi hastane yapılarında; hastane işlevi ve dönemin mimarlık anlayışına uygun modüler “*tip proje*” uygulamaları ve katların, simetrik sayılabilecek bir planlama doğrultusunda, koridor-oda ve ıslak hacimlerden oluşan “*generic*” mekânların tekrarlanarak çoğaltılmasına dayanan bir tasarım anlayışı esas alınmıştır. 1950’li yıllarda inşa edilen Memleket Hastanelerinde, L ve T plan şeması ve hastane işlevine uygun olarak simetrik bir planlama yapılırken; mekân organizasyonunda zemin katlarda poliklinik, ara katlarda hasta odaları ve üst katlarda ameliyathanelere yer verilmiştir (Aksoy ve Aydın, 2022: 231).

II. Ulusal Mimarlık Döneminde inşa edilen Bursa Memleket Hastanesi’nde, T plan şeması ve hastane işlevine uygun modüler “*tip proje*” uygulandığı ve geniş çatı saçakları, simetrik yalın cephe tasarımının dönemin geçerli mimarlık üslubuyla uyumlu olduğu anlaşılmaktadır.

3- *Kitabe ve Emin Barın*

Yapının kuzey cephesinin orta aksında, kuzey-güney yönünde uzanan ana bloğun, giriş holünden koridora açılan iç kapısı üzerinde yer alan kitabe dikkat çekicidir (Foto. No. 5).

Mermer söve ve lentolu düşey dikdörtgen kapı açıklığının üzerinde, çevresi sarmal düzende natüralist şakayık motifleriyle bezenmiş, her iki kısa kenarında birer kartuş içerisinde tıp sembolü olarak yılan figürlerinin işlendiği panonun ortasında yer alan kitabe, tarihi bir değer taşımaktadır (Foto. No. 6).

Altı satırdan ibaret kitabede günümüz Türkçesi ile:

Memleket Hastahanesi

BURSA VİLÂYETİ İLE HAYIRSEVER HALKININ

TÜRK MİLLETİNE

ARMAĞANI OLAN BU SAĞLIK ABİDESİNİN

İNŞASINA 24. III.1947 DE BAŞLANILMIŞ VE

11. XI. 1951 TARİHİNDE İKMAL EDİLMİŞTİR.

yazısı yer almaktadır.

Mermer yüzeye harflerin oyularak yazıldığı kitabede “Memleket Hastanesi” ibaresi altın yaldız, diğer yazılar ise bordoya yakın koyu kırmızı renkte boyalıdır.

Foto. No. 5- Memleket Hastanesi-Kitabe (Ağustos 2022)

Foto. No. 6- Memleket Hastanesi-Kitabe (Ağustos 2022)

Kitabe levhasının alt kenarının ortasında, Cumhuriyet dönemi hat sanatının öncü isimlerinden Emin Barın'ın "EB" rumuzu yer alır (Foto. No. 7).

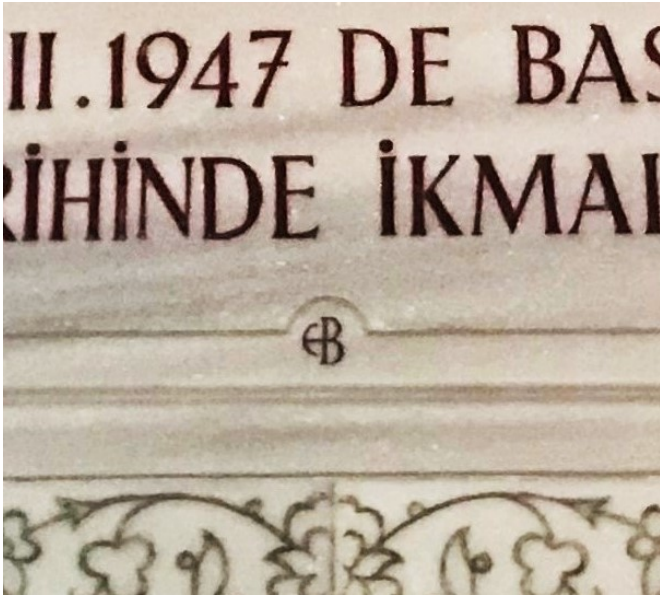

Foto. No. 7- Memleket Hastanesi Kitabesi- EB Rumuzu

Geleneksel hat sanatını çağdaş bir anlayışla yorumlayan, hat sanatının klasik formlarını minüskül ve majiskül Latin harfleri ile sentezleyerek özgün bir tarz geliştiren Emin Barın; hattat, mücellid, restoratör, koleksiyoner ve eğitimci kimliğiyle alanında ekol olmuş öncü bir sanatçımızdır.

1913 Bolu doğumlu sanatçı, ilk ve orta öğreniminin ardından, parasız yatılı olarak okuduğu İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'ndan 1932 yılında mezun olmuş; 1932 yılında Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü bünyesinde açılan Resim-İş Bölümü'nde yetişen ilk öğrenciler arasında yer almıştır (1934-1936). Mezuniyetinin ardından Milli Eğitim Bakanlığı'nın açtığı "Avrupa Matbaacılık ve Klişecilik" uzmanlık sınavı kazanarak 1938 yılında Almanya'ya giden sanatçı, II. Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle ara vermek zorunda kaldığı uzmanlık eğitimini, 1943 yılında Leipzig'de tamamlamıştır. Yurda dönüşünün ardından Güzel Sanatlar Akademisi'nde Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk "yazı ve cilt" sergisini açan sanatçı, ardından Akademinin *Dekoratif Sanatlar Bölümü*'ne akademisyen olarak atanmış, gerçekleştirdiği birçok başarılı çalışmanın ardından 1987 yılında hayata veda etmiştir (Turan, 1992: 72).

Ankara Anıtkabir giriş kapısının iki yanında ve önündeki on kulede yer alan oyma/kabartma yazı tipleri ve tipografik düzenlemeler (1952-1953), İstanbul'da Topkapı, Edirnekapı ve Haliç surlarının kapılarında yer alan kitabeler ile Eyüp Camisi ve Galata Kulesi'nin duvarlarındaki kabartma kitabeler (1953) Emin Barın tarafından tasarlanmıştır. Ayrıca İstanbul Dolmabahçe Sarayı'ndaki "Nutuk" yazısı (1950), Anıtkabir için altın

imza yazısı (1954), Yunus Emre kabri yazıları (1955), Samsun Çarşı Camisi yazıları (1980) ve Pakistan İslâmabat İslâm Konferansı ve Camisi yazılarının tasarımları (1979) da sanatçıya ait eserler arasında yer alır (Alpaslan, 2007: 323; Yıldızhan, 2021: 437; Dölekli, 2021: 50).

Emin Barın gelenekten yola çıkarak geliştirdiği Divanî ve Kûfî yorumlarına tablo resmi niteliği kazandırmış, soyut özellikler taşıyan kaligrafik tasarımları dönemin Doğu-Batı sentezini savunan sanatçıları için ilham kaynağı olmuştur (Foto. No. 8-9).

İnşaatı 1951 yılında tamamlanan Bursa Memleket Hastanesi kitabesinde yer alan "EB" rumuzu, kitabenin sanatçı Emin Barın tarafından tasarlandığının açık bir kanıtıdır. Nitekim sanatçının bazı eserlerinin yanı sıra, yine kendisi tarafından tasarlanan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1955 tarihli teşekkür yazısı ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 1956 tarihli Doktora diplomasında "EB" rumuzunun yer aldığı görülmektedir (Foto. No. 10-13).

Emin Barın; Cumhuriyet döneminde yetişen ve hat sanatına Latin harfleriyle getirdiği özgün yorumlara ek olarak geleneksel sanat mirasımızın korunarak yaşatılmasını sağlayan öncü bir sanatçımızdır. Bursa Memleket Hastanesi kitabesinin ünlü sanatçıya yazdırılmış olması, hastaneye verilen önemin anlamlı bir göstergesidir.

Foto. No. 8- Emin Barın-Kaligrafik Tasarım ve EB Rumuzu (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sanal Sergiler, Prof. Emin Barın (1913-1987) Sergisi, (22. 04. 2023 tarihinde <https://sanal-sergi.msgsu.edu.tr/em-in-bar-in-ser-gisi/> sayfasından erişilmiştir)

Foto. No. 9- Emin Barın-Kaligrafik Tasarım ve EB Rumuzu (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sanal Sergiler, Prof. Emin Barın (1913-1987) Sergisi, (22. 04. 2023 tarihinde <https://sanal-sergi.msgsu.edu.tr/emin-barin-sergisi/> sayfasından erişilmiştir)

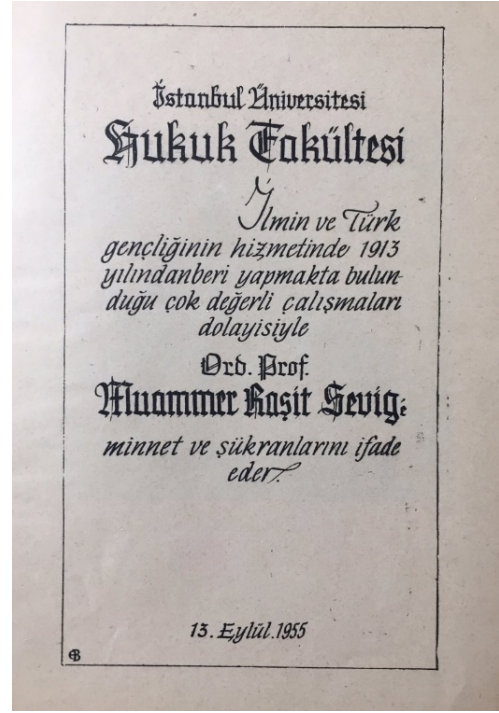

Foto. No. 11- Emin Barın-Diploma ve EB Rumuzu

22.04. 2023 tarihinde
<https://twitter.com/fahmethilmi/status/1329120726897610754/photo/1> sayfasından erişilmiştir)

Foto. No. 10- Emin Barın-Diploma ve EB Rumuzu

(22.04.2023 tarihinde
<https://twitter.com/fahmethilmi/status/133447072112780800/photo/1> sayfasından erişilmiştir)

Foto. No. 12- Emin Barın-Galata Kulesi Kitabesi

Foto. No. 13- Emin Barın-Galata Kulesi Kitabesinde EB Rumuzu

Sonuç

Erken Cumhuriyet dönemi modernleşme sürecinde yaşamın her alanına yansıyan yeni politikalar, sağlık alanında da etkili olmuş; sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik yasal düzenlemelerin yanı sıra, modern hastane yapıları da inşa edilmiştir. Bu süreçte, işlevini sürdüren Gurebâ Hastanelerinin fiziki koşullarının iyileştirilmesi ya da yetersiz kaldığı durumlarda yeni hastane binalarının inşası için önemli adımlar atılmıştır. Dönemin kısıtlı bütçe olanaklarına rağmen ülkenin hemen her yerinde başlatılan hastane inşaatları, toplum sağlığına verilen önemin açık bir kanıtıdır.

Bursa'nın Hisar semtinde, 1868 yılında açılan *Gurebâ Hastanesi*'nin, yapılan ek binalara rağmen yetersiz kalması üzerine 1946 yılında yapımına başlanan Memleket/Devlet Hastanesi 1952 yılında tamamlanarak hizmete girmiştir. II. Ulusal Mimarlık Döneminde inşa edilen, plan ve tasarım anlayışıyla döneminin mimarlık üslubunun özelliklerini taşıyan hastanenin, Emin Barın tarafından yazıldığı anlaşılan kitabesi de yapının tarihi ve kültürel değerini artırmaktadır.

Kitabenin; Cumhuriyet döneminde yetişen ve Anıtkabir'den Galata Kulesi'ne kadar sayısız esere imza atan, hat sanatının klasik formlarını Latin harfleriyle sentezleyerek özgün yorumlar üreten, alanının ekol ismi Emin Barın'a sipariş edilmesi, hastaneye verilen önemin göstergesidir. Bir dönem yapısı olarak tarihi ve estetik değerinin yanı sıra Bursa kent belleği içerisinde de önemli bir yeri olan Bursa Memleket/Devlet Hastanesi, kitabesiyle birlikte kesinlikle korunması gereken bir kültür varlığımızdır.

Kaynakça

- AKKUŞ, M. (2009), Atatürk Dönemi Bursasında Tıp Çalışmaları, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 10 (17), 257-276.
- AKPINAR, O. C. (2019), Antalya Gurebâ Hastanesi (1901-1923), Ed. D. Sustam vd. içinde, *Antalya Kitabı Antalya'da Türk ve İslâm Medeniyetinin İzleri 2*, (s. 221-233) Antalya: Palet Yayınları.
- AKSOY, E., AYDIN, D. (2022), Hastane Tasarımlarının Geçmişten Günümüze Değişiminin Hasta Odaları Üzerinden İncelenmesi, *Bodrum Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt: 1 (2), 221-240.
- ALPASLAN (KALAFAT), T. D. (2007), Hat sanatımız ve Hattat Kaligrafist, Yazı Tasarımcısı ve Eğitimcisi Emin Barın, *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: XI (2), 317-328.
- DÖLEKLİ, K. (2021), *Hat Sanatında Küfi ve Emin Barın*, Atatürk Üniversitesi Sanat Kuramı ve Eleştirisi Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.
- ERER, S. (2010), Osmanlılar Döneminde Bursa'da Yapıtılan Hastaneler, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl 11 (19), 241-252.
- KAPLANOĞLU, R. (2017), Türkiye'nin İlk Memleket Hastanesi Guraba (Garipler) Hastanesi'nden Devlet Hastanesi'ne, Ed. C. İrgil vd. içinde, *Bursa Sağlık Tarihi 1*, (s. 340-342), Bursa: Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- KARAASLAN, Y. Z. (2015), Osmanlı Devleti Döneminde Bursa Hamidiye Gurebâ Hastanesi, *Hayat Sağlık ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 13, 72-78.
- METİN, N. Y. (2021), Günümüze Ulaşmayan Bir Osmanlı Sağlık Yapısı: Isparta / Hamidabad Gurebâ Hastanesi, *Erdem*, Sayı:81, 149-174.
- ŞENYURT, O., EROL, Ö. S (2016) Cumhuriyet Dönemi Sağlık Politikaları ve Kocaeli Memleket Hastanesi, *Mimarlık*, Yıl: 52 (391), 66-70.

- TANSEL, F.A. (1964), Ahmed Vefik Paşa (3 Haziran 1823-2 Nisan 1891), *Bellekten*, Cilt: XXVII (109), 17-139.
- TURAN, İ. (1992), Barın, Mehmet Emin (1913-1987), içinde *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 5 (s. 70-72), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- YAŞAYANLAR, İ. (2022), Bursa'da Mekan, Yapı ve Sağlık: Yıldırım Darüşşifası, Yeni Kaplıca ve Hamidiye Gureba Hastanesi, Ed. İ. Yaşayanlar, içinde *Bir Ömür Tarih Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu'na Armağan*, (s.478-493). İstanbul: Gaye Kitabevi.
- YILDIZHAN, M. (2021), Türk Yazı Sanatında Öncü Bir Usta, Emin Barın, *International Social Sciences Studies Journal*, Cilt: 7(77), 421-436.

BELGELER

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Muhafaza Ş. M.
I. D. E. Hesap Ş. M.
Sayı:
618-210
16072

24/12/946
Öz: Bursa Özel İdare-
since yapılacak istikraz
HK.

Yüksek Başbakanlığa

Bursa'da genel ihtiyacı karşılayacak şekilde yeniden yapılacak hastahenenin inşaatına hercsmak üzere Millî Banka-
lardan bir milyon liranın istikraz yolile sağlanması için İda-
rei Umumiye Vilâyet kanununun yürürlükte bulunan III inci mad-
desi gereğince düzenlenen karar bağlı olarak sunulmuştur .
Gereğine müsaadelerini saygılarımla arz ve rica ederim .

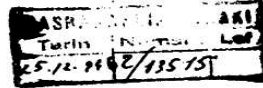
59 . 6

İÇİŞLERİ BAKANI

Yazı B. M.
25.12.

[Handwritten Signature]

K 20786

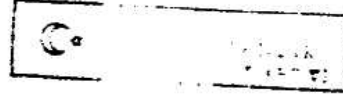

Karşılık yazılacak yazıya, karşılık olduğu yazının gün ve sayısıyla hangi daire ve şubeden yazıldığına belirtilen sıra olmalıdır.

030	11	1	20231	P
-----	----	---	-------	---

Belge No. 1

K A R A R

20756

1 - Bursa'da genel ihtiyacı karşılayacak şekilde yeni bir hastahane inşası için Millî Barketlerden bir milyar Liranın tetikrat yolla sağlanması hakkındaki Bursa İli Genel Meclisince verilen kararın İdari Umumiye Vilâyet kanununun yürürlükte bulunan 131 inci maddesi gereğince kabulü tavsiye edilmiştir.

2 - Bu kararı İçişleri Bakanı yürütür.

25 Aralık

CUMHURBAŞKANI

Başbakan

İçişleri Bakanı

Belge No. 2

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Mebhelli İ. G. M.
I. D. B. Hesap Ş. M.
Sayı: 612-210

18065

25/11/948

Öz: Bursa Özel İdare-
sinin yapacağı istikraz
Hk.

Ek. -3

Yüksek Başbakanlığa

Bursada Genel ihtiyacı karşılayacak şekilde yeniden yapılması İl Genel Meclisince kararlaştırılan hastahänenin inşaatı için 25/12/946 tarihli ve 20786 sayılı kararla bir milyon ve 12/ Aralık/1947 tarihli ve 21455 sayılı kararla da bir milyon liralık istikraz yapılması kabul olunmuştur.

1947 Yılında inşasına bağlanılan hastahänenin ikmalini sağlamak üzere daha bir buçuk milyon liralık istikraz yapılmasına Genel Meclisçe 15/9/948 tarihinde karar verildiği Bursa Valiliğinin 20/9/948 tarihli ve 139 sayılı yazısıyla bildirilmektedir.

Bakanlığımızca yapılan incelemede bu İl Özel İdaresi bütçesine göre 1948 yılı adı gelirisinin 3.316.856 lira olduğu ve evvelce alınan iki milyona ilâveten 1.200.000 liralık istikraz yapıldığı takdirde toplamının adı geliri aşmayacağı sonucuna varılmış ve İdarei Umumiyei Vilâyat kanununun yürürlükte bulunan 131 inci maddesi gereğince düzenlenen karar bağlı olarak sunulmuştur. Gereğine müsaadelerini şaygılarımla arz ve rica ederim.

İÇİŞLERİ BAKANI

Am. E.

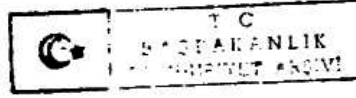
25-11-948 44860 3

K 22115

Karşılık yazılacak yazıya, karşılık olduğu yazısına göre ve mayısıyla hangi daire ve şubeden yazıldığına hususla rica olunur.

030	11	1	2023	1
-----	----	---	------	---

Belge No. 3

K A R A R

22115

1 - Bursada genel ihtiyacı karşılayacak şekilde inşasına başlanmış olan hastahaneinin ikmalini sağlamak üzere Millî Bankalardan 1.200.000 liranın iştirak yoluyla temini hakkında Bursa İli Genel Meclisince verilen kararın İdareî Umumiyeî Vilâyat kanununun yürürlükte bulunan 131 inci maddesi gereğince kabulü tensip edilmiştir.

2 - Bu kararı İçişleri Bakanı yürütür.

30. Kasım 1948

CUMHURBAŞKANI

Başbakan

İçişleri Bakanı

030	11	1	2023	18
-----	----	---	------	----

Belge No. 4